

IMAGINEA LUI IULIU MANIU ÎN PRESA FRANCEZĂ A TIMPULUI

Rezumat: Articolul urmărește modul cum a fost prezentat omul politic român Iuliu Maniu în presa franceză în perioada anilor 1927-1949. Personalitate complexă, ce a jucat un rol de prima importanță în politica internă și externă a României din acea vreme, Iuliu Maniu a atras atenția ziariștilor străini, care au căutat să-l întâlnească și să-i cunoască mai de aproape concepțiile și acțiunile sale.

Cuvinte-cheie: Iuliu Maniu, România, politician, presa străină.

În galeria oamenilor politici din România Mare Iuliu Maniu ocupă un loc aparte, figura sa fiind unică, am putea spune, prin rectitudinea politică, caracterul integru, moralitatea sa indiscutabilă și patriotismul devenit aproape religie în cazul său. Firește rolul său în evoluția politică a României în anii 1918-1948, a fost analizat în amănunt, activitatea sa politică făcând obiectul a numeroase lucrări și studii publicate de-a lungul vremii, în special după 1989, când personalitatea sa a putut fi cunoscută mai limpede și publicului larg. De aceea nu ne vom referi acum la lucruri cunoscute îndeobște, precum lupta sa pentru realizarea Unirii de la 1 Decembrie, activitatea intensă în calitate de lider al opoziției politice sau cea de președinte al Consiliului de Miniștri, funcție pe care a îndeplinit-o în trei rânduri, dar din nefericire în vremuri grele pentru țară.

Vom încerca însă întruchiparea unei alte imagini a lui Iuliu Maniu, acel om politic privit cu atenție, uneori chiar cu admirație, de opinia publică internațională, demers în care am profitat de posibilitatea actuală a accesului la presa franceză a vremii¹. Și dacă alte personalități ale politicii românești din acea vreme au fost tratate „în trecere” de ziarele de la Paris, Iuliu Maniu a avut parte de atenția deosebită a jurnaliștilor francezi, fie ei corespondenți de presă, editorialiști sau scriitori, analiștii politici recunoscuți ai acelor timpuri.

*

* Dr. Constantin CHERAMIDOGLU: Societatea de Științe Istorice din România, filiala Constanța; e-mail: cheramidoglu1959@gmail.com.

¹ Presa franceză a fost consultată la adresa: <https://gallica.bnf.fr/html/und/presse-et-revues/les-principaux-quotidiens?mode=desktop>.

În primăvara anului 1930 revista franceză „Europe nouvelle” publica un articol cuprinzând amintirile unui vechi ofițer francez care, în timp ce negocierile de pace se desfășurau la Paris, a întreprins o călătorie în Europa central-estică, trimis fiind de generalul Berthelot spre a studia situația din acea zonă, în care Franța se implicase în asigurarea ordinii. Tânărul locotenent Roger Vercel (pseudonimul său de scriitor, numele său real era Roger Crétin), s-a întâlnit la București cu colonelul de Tilly ales și el de generalul Berthelot pentru această misiune și în ziua de 23 martie s-au îmbarcat amândoi în trenul Orient-expres îndreptându-se spre Sibiu. Misiunea lor era ca pe lângă evaluarea activității ofițerilor francezi aflați la Arad, Timișoara, Belgrad și Budapesta, să verifice veridicitatea știrilor despre confruntările militare româno-maghiare de la linia de demarcație și despre masacrarea populației civile române din satele din apropierea liniei frontului. Dar dincolo de aceste teme normale pentru niște militari, cei doi emisari mai aveau o sarcină din partea generalului atât de apropiat de România, anume: „activitatea domnului Maniu pe care-l numesc la București <<proconsulul Transilvaniei>> îl interesa pe general. El ar vrea să intre în relație directă cu acesta și dorește să se informeze asupra vieții economice și financiare a acestei țări susceptibile a oferi noi debușee pentru comerțul și capitalul francez. Biroul economic francez de la București ar putea profita de aceste informații”. După ce în prima zi s-au întâlnit cu generalul Moșoiu, în ziua următoare au avut posibilitatea să-l vadă pe Iuliu Maniu. Iată în continuare relatarea locotentului Roger Vercel:

„Dimineața următoare a fost ocupată în întregime de lunga audiență pe care ne-a acordat-o domnul Maniu. O cameră mică, zugrăvită în alb; o masă de brad pe care se îngămădeau dosare. Ferestrele se deschid spre o grădină de legume, dar cu munți falnici ce se vedeau dincolo de parcela de anghinare. Domnul Maniu s-a ridicat la intrarea noastră: talie mijlocie, ochi cenușii, nas pronunțat, gura cu buze subțiri ce nu s-ar potrivi zâmbetului seducător al românilor de cealaltă parte a Carpaților ce înflorește pe toate fețele. Nu cunoaște franceza așa că am fost întâmpinați de un român: <<Sunteți primii doi francezi cu care am ocazia să conversez. Sunt bucuros de sosirea dumneavoastră și vă rog să ședeți>>. Nu mai eram de mulți ani obișnuiți cu acest discurs laconic. Volubilitatea Orientului, lirismul grecilor, perifriza românilor nu ne-au pregătit pentru acest stil laconic, căci domnul Maniu tăcea. Era primul civil întâlnit de multă vreme care nu ura liniștea. Într-o română greoaie i-am expus obiectul misiunii noastre. Generalul Bethelot ar vrea să lege o relație directă cu președintele Consiliului dirigent al Transilvaniei. N-a părut surprins, dar imediat ne-a semnalat o contradicție a Franței. Consiliul dirigent mandatat de regele Ferdinand, nu a fost recunoscut de Marile Puteri. Cu toate acestea, astăzi un general francez vrea să intre cu el

în relații oficiale. Mai mult, la Paris, delegații săi Mișu Brătianu² și Octavian Goga, participă la lucrările Conferinței de pace. De ce atunci persistă în a-l ignora? A fost ușor să-i răspund. M-am hazardat să-i spun că Transilvania nu era un stat independent ci o provincie românească și că politic Marile Puteri nu au de ce să se preocupe de aceasta. Mi-a replicat că până la o nouă ordine Transilvania se bucură de o autonomie absolută. <<Karoly la Budapesta, eu aici>>. Asocierea cu dictatorul Ungariei era destul de elocventă. Niciodată acest rece și energic transilvănean, acest occidental, nu va deveni vasal, prefectul românilor din Moldova, atât de diferiți de el și de ai lui, prin caracterul lor, prin manierele lor politice, dar poate într-o zi va fi colaboratorul sau poate chiar șeful lor. Astfel din cele două vase comunicante, Transilvania și România, trebuie să fie, în gândirea sa, cel din vest cel care va ridica nivelul celuilalt grație potențialului său civilizator superior. Am avut, în cursul acestei călătorii, alte ocazii de a mă convinge de sentimentul pe care transilvănenii îl au față de oamenii și instituțiile de la București. Se credeau investiți față de aceștia cu o misiune mesianică. Antagonismul care se adâncește astăzi între național-țărăniștii și liberalii români nu are altă rădăcină”.

„Care era situația economică a țării? Am dat asigurări că aceasta interesează în cel mai înalt grad biroul economic francez. <<Centrul muntos este improductiv. Estul se alimentează din Moldova. Vestul, foarte fertil, este acum foarte rău cultivat din greșeala ungurilor>>. Și, scandând cuvintele sale, domnul Maniu a adăugat: <<Dacă nu ocup imediat Transilvania apuseană, dacă nu recuperăm vechea linie de demarcație, aceste regiuni sunt pierdute. Ungurii evacuează totul. În două luni țara va rămâne goală (...) Sârbii, de altfel, fac la fel în Banat>>. Fără a ridica piatra aruncată spre vecin, eu am întrebat care este situația financiară în ceea ce dl. Maniu persistă a numi Statul Transilvan. Președintele semnalează și regretă absența oricărei instituții de credit francez din Transilvania. Înainte de a scăpa de finanțele austro-ungare, dl. Maniu a dorit să creeze la Blaj o instituție în legătură cu Londra și Parisul. A eșuat. Cea mai vie dorință a sa, și ne-a rugat să o facem publică, ar fi să se stabilească la Sibiu, la Brașov, la Oradea Mare, la Alba Iulia, sucursale ale marilor bănci franceze. Se angajează să le ofere toate facilitățile. Sunt într-adevar bogății în Transilvania, spune el, dar nu există capital pentru a le exploata. Mine de aur și argint – cea mai importantă mină de aur din Europa este la Brad. Se extrag 80 de kg. aur brut pe lună; cărbune și fier la Petroșani și la Seilagy (poate Sălaj?), trebuie să mergem să vedem cu ochii noștri bogăția și sărăcia acestor mine lipsite de materiale și de bani. Acest lucru este suficient pentru a rezolva cu ușurință problema cărbunelui, care știe el că ne preocupă. Cărbunele abundă ca și pădurile și apele minerale sau forța de muncă ieftină.

² Este o eroare a autorului textului francez; „Michu Brătianu” nu a existat în acest context, poate fi vorba de Caius Brediceanu, cel care era într-adevăr la Conferința de la Paris, alături de O. Goga și alții.

Apoi a concluzionat: *Aș fi foarte fericit dacă generalul Berthelot ar trimite la fața locului o misiune economică franceză.*

Vrea să ne arate colecția sa de păpuși. (...) Sunt acoperite cu strălucitoare costume românești. Arătându-le cu degetul, el înșiră: <<*Muntenia, Oltenia, Maramureș, Ardeal, Bucovina, Banat*>>. Pare să vrea să adune în mâinile sale toate aceste mici figurine colorate. Va reuși el? Sunt atât de multe! Și atât de diverse!...³.

În toamna anului 1927 corespondentul de la București al ziarului „L'Ouest-Éclair” analiza cele două curente politice majore din România, prezentând și pe cei doi lideri ai vremii, Brătianu și Maniu. Redăm în continuare portretul schițat lui Iuliu Maniu: „Dacă liberalismul român are în Ionel Brătianu un conducător demn de a apăra moștenirea transmisă de bătrânul Ion, partidul – constituit din cele două mase – ce îi contestă chiar posesia acestei moșteniri, are în fruntea sa un bărbat ce nu își datorează popularitatea sa unor intrigi de culise. Acest om este Iuliu Maniu. Transilvănean provenit dintr-o familie de cea mai pură origine românească, Maniu, ce a trecut puțin de cincizeci de ani, a făcut serioase studii în universitățile de la Budapesta și Berlin. Înscriș în baroul de la Blaj, în inima Transilvaniei, el a fost ales ca avocat al episcopiei catolice unite, ceea ce constituie un titlu de prim ordin în ochii populației locale. Baroul nu l-a îndepărtat însă de tribună. În parlamentul de la Budapesta vocea sa a răsunat foarte des în apărarea fraților săi de neam ce aspirau la unirea cu românii de dincolo de frontierele ungare. Persecutat, arestat, chemat în procese de stăpânitori, Maniu a dat măsura patriotismului său în 1915, când un mesager al lui Wilhelm al II-lea l-a inclus într-un proiect al împăratului. Convinș că liderul transilvănean ar putea, cu greutatea autorității sale, să împiedice intrarea României în război de partea Aliaților, Kaiserul i-a promis lui Maniu, în schimbul serviciilor sale pentru asigurarea neutralității românilor, că va acorda românilor din Transilvania cea mai largă autonomie. Pentru a trata lucrurile, Maniu a fost invitat să vină la Viena, unde îl așteptau oameni de încredere ai Kaiserului. Însoțit de trei compatrioți, Maniu s-a întâlnit astfel la Viena cu Erzberger și Lüdendorf în persoană. De la primele discuții a fost clar pentru interlocutorii săi că nu era dispus să ridice un deget pentru a întârzia intrarea României în război. Pentru a-l pedepsi a fost chemat sub arme și trimis în prima linie, în tranșee, pe frontul italian. Îmbolnăvindu-se grav, a fost nevoie de intervenția episcopului său pentru a putea fi adus acasă să se vindece. În ajunul bătăliei de la Vittorio Veneto, când Austria era încă întreagă, dar semnele descompunerii ei apăruseră deja în organismele imperiale, Maniu a apărut la Praga. Apărarea capitalei Boemiei fusese încredințată unui regiment compus din transilvăneni. El a putut vorbi ofițerilor și soldaților pe limba lor; i-a chemat la revoltă: cehii datorează

³ Roger Vercel, *Une mission française en Europe orientale (février – mars 1919)*, în „L'Europe nouvelle”, an 13, nr. 629 din 1 martie 1930, pp. 371-373.

acestui gest eliberarea lor. Câteva săptămâni mai târziu, la Alba Iulia, vechea cetate, odată reședință a împăratului Traian, Maniu prezida o adunare imensă de o sută de mii de români din Banat și Transilvania, care au votat unirea lor cu patria mamă”.

„Om de acțiune, orator de primă mărime, aureolat de un renume de integritate, caracter prietenos, capabil să-și impună sacrificii pentru realizarea ideilor sale, Maniu datorează calităților sale prestigiul și sarcina ce i-a fost încredințată, de a conduce partidul unic al <<naționalilor>> și al țăranilor”⁴.

O lună mai târziu însă situația politică a României se schimbă, prin decesul lui Ionel Brătianu, la scurt timp după cel al regelui Ferdinand, astfel că presa franceză devine brusc interesată de evoluțiile de pe scena politică de la București. Colaboratorul ziarului „La Presse”, Robert Boucard fusese recent în România și îi luase un interviu lui Iuliu Maniu, dar nu publicase decât un rezumat al ideilor liderului opoziției, căruia îi promisesese că îi va trece numele sub tăcere. Dar dispariția lui Ionel Brătianu precipitase lucrurile, iar redactorul numitului ziar considera acum necesar să publice integral acel interviu cu liderul „nemulțumiților” – cum scria el, cu justificarea relației lui Maniu cu viitorul rege Carol al II-lea, pentru că: „dacă mâine prințul Carol se hotărăște să-și revendice drepturile sale la coroana României, domnul Maniu devine în mod natural președinte de Consiliu”. Robert Boucard povestește apoi că ieșind de la o întrevedere cu Brătianu a fost abordat de Sever Bocu, deputatul de Timișoara, care i-a sugerat că dincolo de poziția oficială pe care tocmai o aflate de la președintele Consiliului, putea asculta și o altă față a lucrurilor. Ajuns la locuința lui Maniu, ziaristul francez relatează: „dl. Maniu, un om scund, cu gesturi sacadate și o mască de o energie aparte, mă primește cu aceste cuvinte:

- Ați fost mințit domnule. Nemulțumirile răbufnesc contra lui Brătianu. Țăranii îl urăsc.
- Totuși, nu lui îi datorează proprietatea terenului pe care îl cultivă?
- Pământurile împrăștiate, ce glumă! Le-au pierdut deja sau sunt pe cale să le piardă. Ascultați-mă bine: s-au distribuit țăranilor pământurile râvnite, dar li s-au refuzat utilajele necesare pentru a le cultiva. Ce au făcut țăranii? S-au împrumutat la o dobândă care, în Transilvania, nu a fost niciodată mai mică de 40% și uneori a depășit 50%. Bineînțeles nu au putut plăti la data scadenței iar cămătarii hapsâni le-au luat imediat toate bunurile, cu excepția parcelei de teren inalienabilă.

Iată jalnicul rezultat al reformei agrare: boierii au fost ruinați în beneficiul speculatorilor și bancherilor. Astfel, marii seniori și iobagii sunt uniți deopotrivă contra guvernului Brătianu, care conduce prin teroare și căruia i-a sunat ceasul, spre a deveni istorie. Nu peste mult timp, de altfel regele nostru mult-iubit se va reîntoarce.

⁴ „L'Ouest-Éclair”, nr. 9500 din 29 octombrie 1927, p. 2.

- Dar acest Carol pe care îl vrei ca stăpân, nu este cel căsătorit cândva la Odesa, după ce trecuse liniile germane?

- Văd la ce faceți aluzie... Vă rog, să nu vorbim de greșelile unei tinereți impetuoase. Regele Carol al României va ști, credeți-mă, să facă uitate rățăcirile sentimentale ale prințului moștenitor.

Apoi, dl. Maniu, după ce și-a întărit ultima frază rostită răspicat, cu o lovitură puternică din călcâi, se ridică. Pe masa sa, se odihnea un plic. Pe el puteam citi: *A Son Altesse Royale le Prince Carol. 26, boulevard Bineau, à Neuilly (Seine) France.*

Conducându-mă spre ieșire, dl. Sever Bocu mi-a spus profetic:

- În mai puțin de șase luni, prietenul nostru Maniu va fi prim ministru al României. Rețineți cu grijă declarațiile sale, ar putea să vă fie de folos atunci(...)

Șase săptămâni abia au trecut de la acea întâlnire și steaua lui Maniu începe să strălucească pe firmamentul politic⁵.

Revista „Le Correspondant” publica o analiză a situației politice din România în ajunul alegerilor din anul 1928, prezentând pe membrii guvernului condus de Iuliu Maniu, dar și principalele idei ale programului acestuia. În primul rând se remarcă faptul că „Maniu vine la putere în condițiile cele mai dificile”, apreciind stilul său autoritar: „el nu împarte responsabilitatea cu nimeni, vrea să aibă totul sub ochii săi, ca atare este președinte de Consiliu fără portofoliu”. În urma discuțiilor pe care le avusese la începutul lunii octombrie cu Maniu și alți conducători ai partidului său, ziaristul polonez enumera principiile politicii interne ale noului guvern Maniu: realizarea unei autonomii administrative cu excluderea însă a autonomiei politice; o atenție sporită acordată cultivatorilor în legătură și cu activitatea industrială și financiară a marilor întreprinderi de stat, ce urmau a fi comercializate, pentru rentabilizarea lor. În ce privea politica externă, autorul cita ideile exprimate de Maniu: „Politica externă a României depinde nu doar de sentimentele sale, dar și de angajamentele internaționale semnate de aceasta. Primele nu se schimbă firește, doar pentru că pentru că guvernul român se schimbă; celelalte, prin forța lucrurilor sunt de nezdruccinat. (...) Noi nu cunoaștem inamici, în afara celor care ar dori să modifice frontierele noastre juste”. Iar ziaristul adăuga: „Nimeni nu se îndoiește de sinceritate sa”. Despre Iuliu Maniu, autorul articolului Casimir Smogorzewski scria: „Domnul Maniu este un om al legii. Este absolut dezinteresat. A dat deja dovada perseverenței și energiei sale ca apărător al drepturilor poporului român din Transilvania, ca președinte al Consiliului Dirigent transilvănean (1918-1920) și ca șef de partid în România Mare”⁶.

Apreciind că P.N.Ț.-ul reușise să se consolideze în condițiile dificile în care preluase puterea în anul 1928, editorialistul ziarului „Le Temps” scria în

⁵ Robert Boucard, *Quand Bratiano vivait...*, în „La Presse”, nr. 4669 din 27 noiembrie 1927, p. 1.

⁶ „Le Correspondant”, nr. 1589 din 10 decembrie 1928, p. 655.

mai 1929: „domnul Maniu s-a impus personal cu multă autoritate și a avut înțelepciunea de a nu brusca nimic, de a nu modifica niciuna din liniile esențiale ale politici interne și externe a țării. Pasiunile dezlănțuite de luptele din acești ultimi ani tind să se liniștească; propaganda revoluționară nu are nicio priză, în ciuda apropierei de Rusia sovietică, la poporul român; intrigile celor interesați de redeschiderea chestiunii dinastice cu sprijinul unui partid fascist, inexistent în realitate, sunt definitiv înlăturate. Sunt condițiile favorabile pentru o guvernare sincer aplicată unei misiuni naționale, iar dl. Maniu, căruia nu-i lipsește desigur simțul politic, este cel chemat pentru a realiza aceasta”⁷.

În toamna anului 1928, corespondentul de la București al ziarului „Le Temps” prezenta la rândul său publicului francez pe noul premier român, cu o expunere a trecutului său. „Privirile întregii țări sunt astăzi ațintite astăzi asupra d-lui Iuliu Maniu, șeful noului guvern român. În străinătate de asemenea îl așteptăm în acțiune cu un viu interes. Dacă ceva poate oferi indicii asupra activității viitoare pe care o poate desfășura, acesta este trecutul său”. Urma apoi o scurtă biografie a omului politic ardelen, cu accent pe rolul său în trecerea la activism a mișcării politice a ardelenilor, apoi în revoluția cehoslovacă și mai ales în organizarea adunării de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918. Se vorbea și de activitatea ulterioară Unirii, pentru realizarea scopului său, concentrarea forțelor democratice și naționale ale țării. Iată cum îl descria ziaristul pe Maniu: „Orator de mare talent, atât în română cât și în maghiară, dialectician remarcabil, dl. Iuliu Maniu intervine rar în dezbaterile parlamentare, dar atunci când o face discursul său face întotdeauna senzație. Constanța sa, calmul său imperturbabil, simțul său politic, austeritatea vieții sale, în fine intransigenta sa fidelitate față de ideile sale politice, unite cu o tenacitate neobosită, au făcut din el șeful indiscutabil al opoziției. Se bucură de o mare autoritate în mijlocul maselor populare. În mod unanim el este considerat în mediile politice, prietene sau inamice, ca un veritabil om de Stat”⁸.

Maurice Pernot, un cunosător al politicii europene a vremii, făcea și el o analiză a situației politice din România, după venirea la putere a guvernul Maniu. „Venirea d-lui Maniu, care reprezintă național-tărăniștii și care este transilvănean prin naștere, ar schimba orientarea politicii românești și ar facilita soluționarea unui mare număr de probleme. În martie 1929 Maniu și-a definit astfel programul său. <<Pe de o parte – spunea el – vreau să sudez unirea Transilvaniei la România, iar pe de alta să asigur revenirea economică și morală a românilor!>>. Adăuga că este un program de lungă durată, a cărui realizare cere mult timp și contra căruia doi inamici, rușii de o parte și ungurii de cealaltă se vor împotrivi cât vor putea. Domnul Maniu vrea să caute soluțiile practice în măsura posibilităților. Cred că dl. Maniu are dreptate

⁷ „Le Temps”, nr. 24738 din 13 mai 1929, p. 1.

⁸ „Le Temps”, nr. 24572 din 27 noiembrie 1928, p. 2.

atunci când gândește că sigurul remediu este o reformă politică și economică în sensul apusean. Este evident că spiritul occidental trebuie să triumfe. Lucrarea trebuie condusă încet, abil, fără a afecta organele esențiale ale vieții publice și menținând neatinse tradițiile naționale. România se va unifica de la vârf; noi trebuie să-i dăm tot ajutorul. Deja vedem unele semne favorabile: legea societăților, legea asupra petrolului, succesul obținut prin stabilizare; guvernul elaborează un program de lucrări publice care va spori sensibil producția”⁹.

Oamenii politici erau aduși în atenția opiniei publice și prin aspecte picante din viața lor, erau de multe ori subiectul unor anecdote, care aveau totuși un sâmbure de adevăr și puteau fi de folos în înțelegerea personalității lor complexe. Așa a fost cazul și cu Iuliu Maniu care apare într-o anecdotă publicată în anul 1929, pentru înțelegerea căreia însă trebuie să spunem pentru cititorii mai tineri, că în acele timpuri bărbații duceau costumele de haine la croitor, după ce se uzau, spre a fi întors materialul și cusute din nou, căpătând astfel o față nouă. Iată textul din publicația franceză citată: „Ajunși la putere, fruntașii partidului țărănesc n-au fost atinși de mania grandorii. Președintele Consiliului însuși, dl. Iuliu Maniu continuă viața simplă pe care o ducea în opoziție. Dovadă este următoarea anecdotă care circulă în prezent în cafenelele din capitală: Într-o zi, croitorul președintelui care locuia la Cluj, în Transilvania, primi de la București o telegramă redactată în acești termeni: <<Rog să fie întoarse trei costume și să fie trimise aici. Maniu.>> Crezând la început că este o glumă, croitorul rupse telegrama, dar o săptămână mai târziu, primea o scrisoare de la Maniu care îl întreba de ce instrucțiunile sale nu fuseseră executate. Atunci croitorul luă trenul spre București. Îi spuse președintelui că nu înțelesese mesajul său, că în orice caz credea că nu trebuia să întoarcă decât un costum... <<Nu, nu, răspunse Maniu, acum că sunt premier, pot să-mi permit să dau la întors toate cele trei costume!”¹⁰.

Pe de altă parte, activitatea sa politică era bine văzută de jurnaliștii francezi, atât pe plan intern cât și extern. Într-un articol dedicat prezentării liderilor politici ai Micii Înțelegeri, jurnalistul Georges Léonard aprecia că „de la venirea sa la putere dl. Maniu a știut să dea politicii externe a României o claritate și o stabilitate în scopurile sale, pe care nimeni nu o poate pune la îndoială”. Concluzia analizei sale asupra lui Maniu, după ce îi prezentase întregul traiect politic, era că „printre oamenii politici ai noii generații din România, președintele Consiliului nu are rival în materie de competență și clarviziune”¹¹.

În anul 1932 o altă publicație franceză prelua fragmente din lucrarea „*Au pays du maïs et des blés d'or*”, ce cuprindea relatarea unei întâlniri cu Iuliu Maniu a ziaristei bulgare Nelia Pavlova. Aceasta menționa de la început că la

⁹ Maurice Pernot, *Les Balkans nouveaux*, în „France & Monde”, nr. 136/1929, p. 12.

¹⁰ „L'Europe nouvelle”, nr. 605 din 14 septembrie 1929, p. 4.

¹¹ „Le Radical”, din 13 aprilie 1930, p. 4.

încheierea documentării sale în România a vrut să cunoască opinia „domnului Maniu care m-a onorat cu o prietenie căreia i-am răspuns cu o ferventă admirație”. Și adăuga că „spre deosebire de domnii Iorga și Argetoianu, președintele de consiliu Maniu este un mare prieten al Franței”. Explica apoi ascensiunea sa politică, amintind de episodul cu propunerea împăratului Germaniei, dar și de acțiunile sale contra guvernului Brătianu: „împins de masele <<radicalizate>> de suferință și de opresiunea politică, dl. Maniu a fost obligat să vorbească limpede și răspicat, să amenințe chiar, declarându-se gata pentru orice formă de rezistență. Ne amintim – scrie Pavlova – de mitingurile uriașe organizate de partidul național-țărănesc, de faimosul congres de la Alba Iulia și rezoluțiile cu aparență războinică ce au fost votate atunci și prin care era declarat nul și nevenit parlamentul lui Brătianu, <<ieșit din fraude electorale>>, unde s-a proclamat dreptul de a folosi orice mijloace pentru a alunga pe liberali de la putere. Această acțiune viguroasă și hotărâtă, cum nu s-a mai văzut în România de la eliberarea de sub jugul turcesc, i-a fost impusă lui Maniu și statului său major, de milioanele de țărani care îl urmau. Lucrurile au mers atât de departe încât Maniu putea provoca ușor o revoltă națională în anul 1928. Un cuvânt al său și țărani din toate provinciile s-ar fi aruncat asupra agenților guvernamentali și proprietăților rurale. Dar Maniu n-ar fi rostit niciodată acel cuvânt. La drept vorbind, o răscoală țărănească, cu conducători precum cei din partidul național-țărănesc, n-ar fi fost decât o revoltă fără viitor, un *puci* <<înecat în sângele celor umili>>. Autoarea arată în rândurile următoare că a surprins corect atitudinea și concepțiile liderului țărănist, pe care le explică clar cititorilor săi astfel: „dl. Maniu preferă să realizeze o revoluție pașnică, ordonată și cu respectarea prevederilor constituționale. Îmbrățișând cauza maselor, el a fost de îndată considerat de aceștia ca un salvator. Putem chiar vorbi de un misticism <<manist>> la sate, ceea ce atestă caracterul național-popular al mișcării. Forța sa este accentuată de avantajul că conducatorul său nu a mai fost la putere”. Autoarea explică apoi în ce consta specificul discursului lui Maniu, care putea să convingă masele și considera că apelul la legalitate era ceea ce îi dădea forță. Într-o țară ce era obișnuită cu arbitrariul administrativ și guvernamental, Maniu declara: „Eu voi face ca legea să fie respectată (...) Vom aduce respectul drepturilor omului și cetățeanului, libertatea presei, a întrunirilor, etc. Minoritățile vor avea un statut școlar, religios și administrativ foarte larg; vor avea completa autonomie culturală”. Desigur, în ochii străinătății avea importanță și faptul că Maniu se declara dispus să lase libera intrare a capitalului străin în țară. Maniu realizase o parte din reformele democratice din programul partidului în guvernarea sa precedentă (1929-1930) și nimeni nu se îndoia că va continua pe aceeași cale¹².

Aflat în Transilvania în anul 1934, jurnalistul francez Pierre de Quirinelle căuta să obțină „o imagine reală și concretă” asupra acestei provincii, spre a

¹² „L'Ère nouvelle” nr. 5472 din 15 decembrie 1932, p. 3.

depăși nivelul livresc al cunoașterii în această privință. A discutat îndelung acolo cu Vaida-Voevod, pe care îl mai întâlnise la Paris cu ocazia conferinței de pace, dar nu a avut ocazia să-l vadă pe Iuliu Maniu. Despre acesta el notează însă câteva aprecieri interesante: „Ne-a lipsit din nefericire întâlnirea pe care speram să o avem la Cluj cu domnul Maniu. Dar am putut constata, în cursul acestei călătorii, uriașa popularitate de care se bucură în Transilvania și care se întinde și dincolo, în întreaga Românie. Putem spune că sunt doi oameni în această țară într-o situația excepțională și de la care suntem în drept să așteptăm multe, domnii Titulescu și Maniu”¹³.

Ziaristul american John Gunther, ce a lucrat în Europa pentru presa britanică, realiza în anul 1936 un adevărat portret al omului politic Iuliu Maniu, văzut în contextul lumii balcanice. Redăm în continuare din articolul semnat de el într-un săptămânal parizian: „Unul din cele mai frumoase caractere din toți Balcanii și chiar din întreaga Europă, în același timp și cel mai distins cetățean al României, este cu siguranță Iuliu Maniu. Ascet, incoruptibil, demn, credincios, Maniu este fiu de țăran din Transilvania. Este celibatar. Ca și croatul Maček, a cărui carieră se aseamănă cu a sa, este un catolic; a fost crescut de iezuiți. Nu are slăbiciune nici pentru femei, nici pentru bani, dar nici pentru puterea personală; este un român patriot din dragoste pentru România. Maniu este născut în 1873. A fost înainte de război deputat în parlamentul ungar unde a reprezentat atunci minoritatea română. Are o sănătate șubredă. Punctele sale politice slabe țin de inflexibilitatea sa, de o incapacitate de a admite compromisul; iar tenacitate spiritului său este greu de mișcat. Este capabil de un dezinteres absolut. Și-a dat demisia ca prim-ministru, pentru că a considerat că regele Carol a tratat-o nedrept pe Elena. Și-a dat demisia ca președinte la partidului național-țărănesc, pentru că simțea că antipatia regelui Carol față de el dăuna succesului politic al partidului”¹⁴.

Aflat la Viena în martie 1936 când Germania a denunțat unilateral tratatul de la Locarno, Iuliu Maniu a făcut o declarație pentru presă, acuzând acest „atentat contra păcii modiale”, ce a fost preluată de principalele cotidiene franceze. Citând declarația respectivă, ziarul „Le Matin” nota: „se știe ca dl. Maniu a fost sufletul revoluției naționale care a dus la unirea provinciilor române de peste munți la patria mamă. Cuvintele sale au cu atât mai multă greutate, pentru că dl. Maniu este unul dintre cei mai buni cunosători ai situației din Europa centrală dar și a repercusiunilor pe care evenimentele internaționale le pot avea în aceste regiuni”¹⁵.

În anul 1937 ziarista franceză Odette Arnaud revine la București după o absență de doi ani și este impresionată de construcțiile moderne din capitala

¹³ „Journal des débats politiques et littéraires”, nr. 195 din 17 iulie 1934, p. 3.

¹⁴ John Gunther, *Roumanie 1936. Personnages royaux et vedettes*, în „La Revue hebdomadaire: romans, histoire, voyages”, nr. 31 din 1 august 1936, pp. 20-21. Articolul era un extras tradus din cartea *Inside Europe* a aceluiași autor.

¹⁵ „Le Temps”, nr. 27220 din 14 martie 1936, p. 2.

țării; realizează și o imagine a clasei politice a vremii, din care reținem ideile despre liderul P.N.Ț: Maniu este „un om eminent, care ascunde în pliurile figurii sale binevoitoare o mare finețe și poate și o mare ambiție: aceea de a deveni într-o zi președintele Republicii”¹⁶ al **Consiliului de Miniștri** - .

În ianuarie 1938 cotidianul „Ce Soir” dedica un amplu articol situației politice din România după ultimele alegeri, când partidul național-țărănesc obținuse 29,5% din voturi, fiind principalul partid de opoziție și îndreptățit să fie chemat la guvernare după demisia lui Tătărescu. În fapt însă lucrurile nu se petreceau așa, din cauza relațiilor inamicale dintre Carol al II-lea și liderul țărănist. Iar autorul articolului (care nu se semnează decât cu „xxx”) explică pe larg publicului francez originea acestor diferențe, dând și un titlul potrivit articolului: „Le destin singulier du président Maniu ennemi Nr. 1 du roi Carol a qui il rendit la couronne...”. Retragera lui Maniu de la conducerea guvernului după revenirea lui Carol al II-lea se datora, spunea opinia publică citată de autor, faptului că Maniu „nu sărutase mâna doamnei Lupescu”, iar „decețiile sale l-au descurajat într-atât încât a părăsit și conducerea partidului său și s-a retras din viața politică activă. S-a ascuns într-un sat îndepărtat, în Transilvania, la Bădăcin, unde avea un mic domeniu”. Apoi ziaristul francez îi schițează un portret omului politic, cu subtitlul „Cincinnatus”, apropiindu-l astfel de legendarul personaj al Romei antice. Iată textul: „Locuia acolo printre țărani, ca un Cincinnatus. El a plantat viță de vie, și-a făcut vinul și și-a îngrijit pomii fructiferi și animalele. Înfrumusețează vechea casă familială. Modesta casă a devenit un castel mândru în bârfele Bucureștiului. Pentru cea de-a șazecea zi de naștere, urmașii săi au dorit să-i ofere un dar național minunat. La dorința lui I. Maniu, au construit o frumoasă <<Casă de cultură>> pentru satul său Badacin. Acesta este chipul lui I. Maniu. El trebuie să-și fi văzut politica în mare pericol: de aceea a preluat conducerea partidului său pentru alegeri. După pericolele interne, el a sesizat amenințarea grea ce există împotriva României: hitlerismul. Știe bine că de-a lungul Dunării drumul lui Hitler duce la Marea Neagră. Nu se îndoiește că dacă Anschluss-ul se realizează, Ungaria nu va fi capabilă să stăvilească expansiunea germanică, ce va cuceri asemenea și România. Este încă un motiv pentru care el este un prieten credincios al Franței și al apropierei dintre statele dunărene. În acest scop, el a călătorit la Viena și Praga, spre a își apropia vechii săi amici cehoslovaci și austrieci”. Ca și alți comentatori francezi ai vremii, și autorul acestui articol însă este surprins de alianța electorală pe care Maniu o încheiase cu Garda de Fier, el care fusese până atunci „un democrat sincer și un fanatic al Constituției”¹⁷.

Opoziția dintre Carol al II-lea și Iuliu Maniu era analizată de Alfred Bearl în ianuarie 1938, într-un articol ce privea evoluția politicii române în siajul

¹⁶ Odette Arnaud, *Ou va la Roumanie, la jeunesse – les partis – le Roi*, în „La Revue hebdomadaire”, nr. 26 din 26 iunie 1937, p. 400.

¹⁷ „Ce Soir”, nr. 328 din 24 ianuarie 1938, p. 7.

celelalte germane. Ziaristul publicației pariziene a Alianței israelite universale aprecia că regele Carol al II-lea avea o personalitate puternică, ce dorea să controleze totul și nu putea tolera în preajma sa un om de spirit superior și cu un caracter puternic, așa cum era Maniu. Carol urmărea nu doar „să își afirme autoritatea sa ci dorea să-și impună și concepțiile personale în politica internă și internațională”, or „Maniu reprezenta tendințele diametral opuse”. Alegerile ce se prevedea a avea loc în primăvară, scria jurnalistul, urmau să tranșeze această dispută ideologică dintre cei doi oameni politici ¹⁸.

În ianuarie 1939 săptămânalul „L'Europe nouvelle” publica un articol intitulat „Poziția României”, în care analiza vizita regelui Carol al II-lea la Berchtesgaden, situația ingrată în care acesta adusese România, aflată acum slăbită în calea expansiunii germane. Asumându-și rolul de apărător al integrității teritoriale a țării, Carol al II-lea își arogase însă și dreptul de a conduce singur toate instituțiile țării, îndepărtând astfel toate forțele politice democratice ale națiunii, ce acum nu îi mai asigurau sprijinul necesar în fața pericolului extern. În acest context, autorul articolului aprecia că: „se pare că dictatura regală a decis să se debaraseze de marele conducător al democrației române, ce întruchiează în ochii tuturor unirea Transilvaniei cu vechiul Regat: Maniu. A fost singurul până acum din România ce putea să-și permită nepedepsit, să umple de curaj oameni de la țară și de la oraș, să vină să-l asculte; presa română cenzurată transmitea doar ziarelor străine declarațiile ferme și măsurate, pe care el nu se temea să le semneze. Dar iată că pentru prima oară cenzura a autorizat o revistă numită <<Buletinul săptămânei>>, ce a publicat un articol cerând execuția lui Maniu, o veritabilă provocare la asasinat. Vechilor miniștri național-țărăniști ce au cerut explicații, nici șeful cenzurii, nici ministrul de Interne Călinescu, transfug național-țărănist, nu au crezut de cuviință să le răspundă. Câteva zile mai târziu, o importantă delegație din Transilvania a solicitat o audiență regelui Carol, spre a-i prezenta un memorandum prin care Transilvania, nefiind animată de niciun spirit de autonomie, solicita revenirea la regimul democratic parlamentar, pe care regele Ferdinand I-a promis solemn provinciilor unite, ca fiind pentru totdeauna al noii României. Audiența nu a fost încă acordată” ¹⁹.

Firește, presa aflată la extrema stângă din Franța a criticat după 1945 pe toți oamenii politici ai României Mari, acuzați de colaborare cu forțele fasciste în anii războiului. Astfel, secția franceză a organizației „Ajutorul roșu”, publica în noiembrie 1945 un articol în care afirma că Iuliu Maniu era prieten cu Codreanu de la Garda de Fier, complice la lovitura de stat a lui Antonescu din 1940, partizan înflăcărat al intrării în război de partea Germaniei, „a exploatat șovinismul pentru a instiga unii contra altora popoarele României și Ungariei, iată-l pe Iuliu Maniu, omul care susținea trusturile engleze și

¹⁸ Alfred Bearl, *La Roumanie en marche vers l'hitlérisme*, în „Paix et droit”, nr. 1/ianuarie 1938, pp. 2-3.

¹⁹ „L'Europe nouvelle”, nr. 1094, din 28 ianuarie 1939, pp. 94-95.

franceze în România”²⁰. Același ziar înregistra cu satisfacție condamnarea lui Maniu în procesul în care era acuzat de trădare; văzut ca făcând parte dintr-o alianță internațională a trădătorilor, alături de Moch, Flandin, Laval, el merita să fie executat, dar „democrația română este suficient de puternică pentru a-și permite să fie indulgentă”, condamnându-l la închisoare pe viață²¹. Nu la fel erau prezentate lucrurile însă în „Le Monde”, sau alte publicații serioase din capitala franceză.

Se încheia astfel și apariția lui Iuliu Maniu în presa franceză, interesată acum de alte subiecte, firește mult mai actuale. Dar din cele de mai sus reiese cu certitudine că omul politic român i-a atras pe observatorii lumii politice a timpului său, astfel că aceștia au urmărit în amănunt acțiunile sale. Încercând să-i descifreze personalitatea atipică în clasa politică românească și nu numai, jurnaliștii francezi au studiat trecutul său politic, au căutat date despre familia sa (se fac referiri și la arestarea mamei și surorii sale de către unguri), i-au solicitat interviuri și au regretat atunci când nu l-au putut întâlni la Cluj sau la București. Pentru istoricii români, presa franceză oferă, în cazul lui Iuliu Maniu, o sursă de informații, ce ne pot ajuta în mai buna înțelegere atât a acestei personalități deosebite a istoriei noastre, cât și a rolului său în politica europeană a vremii.

THE IMAGE OF IULIU MANIU IN THE FRENCH PRESS OF THE TIME

Abstract: The article traces how the Romanian politician Iuliu Maniu was presented in the French press during the years 1927-1949. A complex personality, who played an important role in the internal and external politics of Romania at that time, Iuliu Maniu attracted the attention of foreign journalists, who sought to meet him and get to know his ideas and actions more closely.

Keywords: Iuliu Maniu, Romania, politician, foreign press.

²⁰ „La Défense” nr. 53 din 23 noiembrie 1945, p. 3.

²¹ „La Défense”, nr. 214 din 11 martie 1949, p. 4.